

Észak-Tarna vidék kétéltű- és hüllőfaunájának alapvetése

CZAJLIK Péter
Budapest

ABSTRACT: (Establishment of the amphibious and reptile fauna of Northern Tarna region.) Author gives the establishment of the amphibious and reptile fauna of the region on the basis of 3 years of his research. 9 amphibious and 7 reptile species could be detected in this region, all are reserved species. The habitat of *Rana temporaria* is significant, it can be found in the lower regions. The habitats of *Lacerta viridis* are characterised by the author from the oecological point of view.

A Váraszói, Bükkszentkereszt, Tarnalelesz községek vonalától É-ra elterülő Észak-Tarnavidék hazánk egyik, faunisztikai szempontból legkevésbé kutatott területe. Az itt kialakítandó tájvédelmi körzet javaslatának beadása után (CZAJLIK 1986) a Vásárhelyi István Kör és a fiatalokból hozzájuk csatlakozó szakmai csoport megkezdte a térség faunisztikai feltárását.

A terület földrajzi, domborzati, meteorológiai és növényzeti leírását SUBA (1969) és ZAY (1984) dolgozatai részletesen tárgyalják.

Jelen dolgozat az elmúlt 3 év eredményei alapján megpróbálkozik a terület kétéltű és hüllő faunájának alapvetését megadni. A munka eredménye: 9 kétéltű és 7 hüllő faj. Az Észak-Tarnavidékről - néhány adat kivételével - fauna leírás eddig nem készült.

Megjegyzések

A *Rana temporaria* az egész térségben szigorúan követi a bükk termőhelyeket. Legnagyobb mennyiségben a *Dentaria glandulosa*, *Petasites albus*, *Primula elatior* által jellemezhető montán jellegű bükkösök térségében találhatóak.

A *Rana dalmatina* a melegebb, szárazabb termőhelyű tölgyesekben gyakoribb, bár kisebb mennyiségben a bükkösökben is előfordul.

A *Lacerta agilis*, szemben a *Lacerta viridis*-szel, inkább a hűvösebb, közepesen nedves, montánabb jellegű területeken található, így a tarnaleleszi Vízválasztótól É-ra fekvő részeken. Elterjedése bizonyos párhuzamokat mutat a *Rana temporaria* elterjedésével.

A *Lacerta viridis* a kimondottan meleg, száraz D-i kitettségi sziklakibúvásonkon, sziklagyepeken található csupán. Ezt támasztják alá az élőhelyüket jellemző, ott tömegesen előforduló indikátor növényfajok ökológiai igényének hőmérséklet (T), vízgazdálkodás (W) értékei ZÓLYOMI (1964, 1968) nyomán: *Plantago indica* (T: 7, W: 1), *Ionica saxifraga* (mediterrán faj) (T: 6/a, W: 1), *Erysium diffusum*, (T: 5/k, W: 2), *Astragalus asper* (T: 6/k, W: 2), *Linum hirsutum* (T: 6/k, W: 2), *Minuartia setacea* (T: 6, W: 0), *Iris pumila* (T: 6/k, W: 2), *Allium flavum* (T: 6/k, W: 2), *Allium sphaerocephalum* (T: 6/a, W: 2), *Anthericum ramosum* (T: 5/a, W: 3), *Seseli osseum* (T: 7, W: 2), *Sideritis montana* (T: 7, W: 2). Külön említésre méltó a nyugat-mátrai Óvár élőhellyel (CZAJLIK 1989) szoros párhuzamot mutató Tarnalelesz Nagy-kő élőhely ahol a domináns indikátor növény fajok: *Stipa pennata* (T: 6/k, W: 2), *Iris variegata* (T: 6/k W: 2).

Extrém élőhelynek számít a Pataj-verő tetején található *Onosoma arenaria* -val jellemezhető habitat (T: 6/k, W: 2 ZÓLYOMI 1964, 1968). A *Lacerta viridis* élőhelyeket jellemző indikátor növényfajok jelentős része alföldi illetve mediterrán faj. A vizsgált terület évi átlag középhőmérséklete 9,5 - 10 C° (ZAY 1984). A csapadék évi átlaga: 625 mm, az aránylag magas csapadék hatására a terület alapköze (homokkő) erősen befolyásolja, minek következtében a termőhelyek szárazak és rossz vízgazdálkodásúak, ez fokozottan igaz a sziklakibúvásonkra.

Anguis fragilis colchicus csak a Vízvásztó térségében található erősen páras területekről került eddig elő.

Az adatgyűjtésben nagy segítségemre volt fiatal munkatársam RÁCZ István, akinek segítségéért itt mondok köszönetet.

Az észlelési adatok jegyzéke

Triturus vulgaris LINNAEUS

DU 43 - Borsodszentgyörgy, Nagy-Járnok-völgy, víztároló, 1988. IV. 8.

Bombina variegata LINNAEUS

DU 32 - Tarnalelesz, Nagy-völgy, 1987. VIII. 22.

Bufo bufo LINNAEUS

DU 32 - Tarnalelesz, Nagy-völgy, víztároló, 1987. IV. 09. (200-300).

DU 33 - Tarnalelesz, Dombornya-völgy 1987. IV. 09., Nagy-völgy, felső szakasz, 1987. IV. 09. (éjjel több százas tömegben vonulnak a Remete-völgybe a tóhoz), Válos-tanya 1987. VII. 17., Pataj-völgy 1987. VIII. 17., Remete-völgy 1987. VII. 13., VIII. 21., Bükkszenterzsébet, Hosszú-völgy felső szakasz, láprét, 1987. VIII. 14.

DU 42 - Tarnalelesz, Nagy-völgy, alsó szakasz 1987. VII. 16.

Bufo viridis LAURENTI

DU 32 - Tarnalelesz, Nagy-völgy, alsó szakasz, 1987. VII. 16.

DU 33 - Tarnalelesz, Pataj-völgy, 1987. VII. 15. (6), Nagy-völgy felső szakasz 1987. VII. 10., Válos-tanya 1988. V. 16.

Hyla arborea LINNAEUS

DU 33 - Tarnalelesz, Válos-tanya 1987. IV. 09., Bükkszenterzsébet, Hosszú-völgy, felső szakasz, láprét, 1987. VIII. 15.

Rana dalmatina BONAPARTE

DU 32 - Tarnalelesz, Nagy-völgy, víztároló 1987. VIII. 23.

DU 33 - Tarnalelesz, Futtyó-völgy, 1987. VII. 11., Szarvaskő, 1987. VII. 13., Válos-tanya, 1987. VIII. 19. Remete-völgy VIII. 22., Erzsébetfő, 1987. VIII. 23. Bükkszenterzsébet, Hosszú-völgy, felső szakasz 1987. VII. 14.

DU 43 - Tarnalelesz, Futtyó-völgy, 1987. VII. 11., Futtyó-tető 1988. VI. 07. Arló, Gyepes-völgy, láprét, 1987. VII. 12.

Rana temporaria LINNAEUS

DU 32 - Tarnalelesz, Nagy-völgy, víztároló, 1987. VIII. 23.

DU 33 - Arló, Cinórkás völgy, 1987. VII. 17. Tarnalelesz, Válos-völgy 1987. VIII. 19., Remete-völgy 1987. VIII. 22. Nagy-völgy, felső szakasz, 1987. VIII. 22.

DU 43 - Arló, Gyepes-völgy, 1987. VII. 15.

Rana ridibunda PALLAS

DU 32 - Tarnalelesz, Nagy völgy, víztároló, 1987. VII. 15. (100-150).

Rana esculenta LINNAEUS

DU 32 - Tarnalelesz, Nagy-völgy, víztároló, 1988. VII. 04.

DU 42 - Tarnalelesz, Leleszi-patak (a falu területén), 1988. VIII. 04.

Lacerta agilis LINNAEUS

DU 33 - Tarnalelesz, Pataj-völgy, sziklagyep, 1987. VII. 07., 11., Burja-hegyese (400 m) 1987. VII. 15., Pókosvár-forrás 1987. VIII. 21., Erzsébetfő, 1987. VIII. 21., Vaskapu-lápa, 1987. V. 02., Felső-lápa 1987. VIII. 20.

DU 43 - Arló, Dobornya-fő, 1987. VIII. 20., Szólla-kút, 1987. VIII. 20. Borsodszentgyörgy, Zár-réte, 1988. IV. 08.

Lacerta muralis LAURENTI

DU 33 - Tarnalelesz, Völgyi-Szarvaskő (320-340 m) 1987. IV. 08., Debornya-tető 1987. VIII. 21., Pataj-völgy (sziklagyep) 1987. VII. 21.

DU 42 - Tarnalelesz, Pes-kő (sziklagyep) 1987. VIII. 21.

Lacerta viridis LAURENTI

DU 32 - Tarnalelesz, Kis-kő (375 m), sziklagyep, 1987. VIII. 23. (15), Disznászó, (260-280 m), homokkő kibúvás, 1987. VII. 17., Nagy-kő (400-410 m), 1988. IV. 08., VI. 09. (14).

DU 33 - Tarnalelesz, Dagadó-far, (360-400 m), 1987. VIII. 17. (2), Burja-hegyese (400-410 m), Pusztai-füves, 1988. VIII. 09., Völgyi-Szarvaskő, (320-390 m), sziklagyep, 1987. IV. 08., Pataj-verő (380-400 m), sziklagyep, 1988. IV. 07. (17).

DU 42 - Tarnalelesz, Pes-kő, (280 m), sziklagyep, 1987. VII. 15.

DU 43 - Borsodszentgyörgy, Járnok-bérc, D-i oldal, sziklagyep (320-340 m), 1987. VII. 16., Zár-réte (320-340 m) D-i oldal, homokkő kibúvás, 1987. VII. 14.

Anguis frigidus colchicus NORMANN

DU 33 - Tarnalelesz, Vízválasztó, 1987. VIII. 24.

Elaphe longissima LAURENTI

DU 33 - Tarnalelesz, Remete völgy, 1987. IV. 9., Nagyvölgy, felső szakasz, 1988. IV. 07., Válos-tanya, 1988. V. 17. Válos-tanya, 1987. VIII. 21.

Coronella austriaca LAURENTI

DU 33 - Tarnalelesz, Futtó-völgy, 1987. VII. 10., Válos-völgy 1987. VIII. 11. Arló, Csalános-völgy 1988. IV. 07.

Natrix natrix LINNAEUS

DU 32 - Tarnalelesz, Nagy-völgy, víztároló, 1987. VII. 19., VIII. 21., Sáros-kút, 1988. VIII. 22.

IRODALOM

CZÁJLIK, P. (1986): Javaslat a Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet létrehozására. Kézirat.

CZÁJLIK, P. (1989): A zöld gyík - *Lacerta viridis viridis* LAURENTI - montán élőhelye a nyugat-mátrai Óváron. Fol. Hist.-nat. Mus. Matr. 14:

SUBA, J. (1969): A Tarna vidék flórájának kritikai elemzése. Acad. Paed. Agriensis n. ser. 7: 379-413.

ZAY, A. (1984): Floraszttikai megfigyelések az Észak-Tarnavidéken. TDK. Dolgozat Eger.

ZÓLYOMI, B. (1964): New method for ecological comparison of vegetational units of habitats. Acta Biol. Hung. 14(4): 133-338.

ZÓLYOMI, B. et al. (1968): 1400 magyar növény TWR (R) értéke. Kézirat.

CZÁJLIK Péter
H-1037 BUDAPEST
Jablonka u. 7.